

Mlada ljubezen.

Spisal J. Gostič.

Vroči poletni dnevi so vstajali vsako jutro z žarečim solncem; bilo je stanovitno vreme že ves mesec in zrak se je vsled žgočega solnčnega plamena tako razgrel, da se niti po noči ni mogla ohladiti zemlja. Rosa ni padala in poljske ptice so žeje medlele po razsušenih grudah. Žito je dozorelo in suhe bilke so vršale po njivah, kadar je potegnil veter pod bledim, brezbarvnim nebom.

Bil je čas žetve in kmetom je bilo pogodu suho vreme. — Na Melharjevi njivi so želi oves; med ženjicami sta bili dve domači hčeri, starejša, že omožena Liza in mlajša, ravno v najlepših letih cvetoča Katrica. Bila je kipečega telesa in močnega, lepega stasa, kakor so naša gorenjska kmečka dekleta. Imela je robec potegnjen na čelo, da ji je senčil gladko, rdeče lice pred solnčnimi žarki, ki so jo žgali neusmiljeno po zagorelem vratu, kolikor ga niso krili lasje, ki so se ji v dveh dolgih kitah pletli vrhu glavice. Ženice so molčale, nobeni se ni dalo govoriti, ker sta bili domači dve preveč zamišljeni. Katrica je bila v mislih pri svojem ženinu, ki se je nahajal v bolnici v mestu.

Krčevito je stiskala ustnice, kakor bi se bala, da se kak vzdih ne prikrade iz njenih ust. Silna tesnost ji je legla na srce, ki se je ranjeno topilo v žalosti in bolno utripalo. V zadnjih dneh jo je tako vso prevzela tuga, da ni mogla več tajiti svojih čuvstev. Ne vede kdaj ji je zatrepetal vzdih na ustnicah, in v njenem vzdihovanju je bilo toliko obupa, kakor da se ji trga srce. — Njen ženin, Zakotnikov Janez, se je pred dvema tednoma ponesrečil v gozdu; pri sekanju ga je zadelo padajoče drevo in malone ubilo. Onesveščenega so prepeljali v mesto.

Pred tremi dnevi je bila pri njem v bolnici, in spomin na ta obisk ni hotel zatemneti v njenem srcu. V možgane so se ji vcepile mračne misli in na nič drugega ni mogla misliti kakor na ženina, ki zapuščen ječi v daljnem kraju. Starinska mestna bolnica je napravila nanjo mračen vtisk. Vse, kar je videla, je bilo zanjo tako tuje; obhajala jo je groza na visokih, razhojenih stopnicah in na dolgih, temnih hodnikih. Zaduhli bolnični zrak, nasičen z ostrim, zoprnim vonjem, ji je legal težko na pluća in navdalo jo je neznano, tesno

čuvstvo. Na hodniku je visel v kotu na steni velik začrnel križ in na njem je bil pribit že strohnel Bog; truplo mu je bilo razjedeno, neizmerna tuga je sijala iz njegovih oči in poteze Kristusovega obraza so izražale neskončno bol.

Trepetajočih korakov, burno drgetajočega srca je stopila v bolniško sobo, kjer je ležal Janez. Ni vedela, kje je njegova postelja, zato je šla od bolnika do bolnika. Povsod so jo zrl nasproti izmučeni, tuji obrazi, ki so jo gledali presunljivo in proseče. Prišla je do konca sobe; tu je bil ob steni postavljen oltarček in rdeča luč je visela izpod stropa. Med suhimi rožami je sedela na prestolu Mati sedmih žalosti; v njenih steklenih očeh se je zrcalilo bolno čuvstvo in srce je imela prebodeno s sedmimi meči. Okolo altarja je klečalo v dolgih, rjavih plaščih več bolnikov; bili so kot spokorni menihi upadlih, vdrlih obrazov ter zamaknjenih, mrtvih oči in zdelo se je, da se jim ustnice pregibljejo same od sebe, brez njih volje.

Šla je dalje kraj zidu in obstala pred posteljo ravno tik okna. Bolnik se ji je zdel popolnoma tuj; obličje mu je bilo rumeno, le oči, ki so sijale v motnem blesku globoko iz jamic, so se ji zdele znane. Spominjale so jo lepih, solnčnih dni. A zdaj so strmele nanjo tako boječe, da se je naslonila ob zid, polna tajne groze in moreče slutnje. Čim dalje je gledala bolniku v obraz, tem bolj so se ji zdele znane te poteze. Naposled so blede ustnice bolniku zatrepetale in začul se je iz njegovih ust slaboten klic: »Katrice!«

Zdaj ni več dvojila; to je bil Janez, ali kakšen! Pred njo je ležalo trhlo in izsesano telo, bil je zdaj komaj še senca poprejšnjega zdravega njenega ženina. In nehote so ji stopili v spomin jasni dnevi njene ljubezni. Ah, kako ponosno je korakal včasi ob nedeljskih jutrih njen ljubček po vasil Šop rožmarina se mu je košatil za klobukom in lici sta mu kar igrali zdravja in žuborečega veselja.

»Janez, ti si?« Da bo videla svojega ženina v tako žalostnem stanju, tega se ni nadejala; bila je presenečena ter hudo zadeta v dno srca. Pritisnila je robec na usta in iz grla ji je privrelo pretresljivo ječanje; solze so se ji ulile iz oči in vse telo je trepetalo strašne bolesti. Tako neizmerne žalosti doslej ni poznala; moreča bol ji je razjedala srce, ki je divjalo v prsih. Sklonila se je na posteljo in krčevito ihtoč pritisnila vroče čelo na njegovo roko.

»Katrice, kmalu me ne bo več; ti si edina, ki sem te hotel videti še enkrat.« Govoril je počasi in hropeče, kakor da je v grobu. Katrica ga je gledala z izrazom neskončne ljubezni v očeh; hotela bi vanj vlti vso svojo moč, da bi bil zopet kakor nekdanj, ko je še plulo

življenje po njem v svežih, čvrstih tokih in so kipele zdrave sile mogočno ter bujno. Govorila ni dosti ž njim; vse tolažilne besede, ki bi mu jih lahko rekla, so se ji zdele puste in prazne.

Vsa omamljena in skoro nezavestna je odšla po težkem slovesu — vedela je, da Janeza ne vidi več nikoli — in stopala počasi proti vratom. Tam se je ustavila in okrenila; malone bi se zgrudila silne bolesti. Janez se je sklonil pokoncu in zrl s čudovitim, obupnim pogledom za njo. Umela je sijaj njegovih oči: Poslavljal se je od nje za večno! . . .

Od teh vtiskov opojena, je stopila na mostovž; čutila se je slabo in onemoglo. Njena duša je koprnela v mračni tugi, kakor da ji je razdejano življenje, kakor bi ji glodala v prsih smrtna bolezen. Zdelo se ji je, da mora leči, da ne vstane nikdar več. Neutešno je zahtela ter se naslonila v kotu na križ. Pribiti Bog je zrl medlo predse kot vedno; isti neskončno bolesten izraz mu je počival na licu . . .

Katrica se je vrnila domov, in po onem dnevu je spomini na bolnico niso zapustili niti za trenotek; ni se jih izkušala otresti, temveč je mrla v takšnih tožnih mislih. Na njivi pri žetvi so ji blodile misli po krajih, kjer je bila kedaj s svojim dragim; z duhom je bila vedno odsotna, a roke so se gibale iz navade in vršile vsakdanje delo.

Ženjice so dožele že do sredi njive; pred njimi je še stal nepožet oves, šumel ter se zibal v rahlih valih vetra. Solnce je ves čas žgalo, da je zrak trepetal, kakor bi se imel vneti in zaplapolati z rumenim žarom. Na meji, sredi goste trave so žgoleli in vriskali cvrčki. Suha vonjava po prsti je vstajala iz zemlje; dišalo je po uveli travi in suhem klasju. Znoj se je cedil ženjam po obrazih in soparica jim je kar jemala sapo. Že večkrat so hotele pričeti razgovor; hudo jim je bilo vsled dolgočasnega molčanja, zato bi se rade malo porazgovorile. Zdaj je vzdihnila ena in pogledala proti nebu, tožeč vroče solnce, zdaj je zopet druga zajavkala vsled potu, ki jo je ščemel v krvavih, motnih očeh.

Tedaj se je oglasil v cerkvi sv. Štefana nad vasjo veliki zvon; začelo je zvoniti mrliču z vsemi tremi. Kar hkratu so ženjice skočile pokoncu in se spogledale. »Kdo je umrl?« Začele so misliti, kdo je bil zadnji čas bolan, kdo je bil na vrsti, da ga obišče koščena žena. Kričale so, vihtele srpe in bulile krmežljivih oči proti cerkvi, odkoder so se usipali doneči zvoki črez prostrano polje.

Ko je Katrica zaslišala zvonjenje, jo je objelo nekaj težkega, topega; črna slutnja ji je legla na srce, nekaj ji je govorilo z go-

tovostjo, da je on umrl . . . A njegovega imena si niti v duhu ni upala izreči; zvonjenje ji je bilo jekleno trdo na ušesa in jo rezalo v dno srca.

Ženjice so se obračale na pot, ki je peljala konec njive, da bi videle, če kdo prihaja, in povprašale po novici, ki jih je tako vznemirjala. Primajal se je šepavi berač Špeh, in v hipu so vse kričale nad njim: »Kdo je umrl?« Berač se je ustavil in počasi izpregovoril: »Dober dan vam Bog daj, dekleta; no ta vročina me bo res skuhala. Hentajte, no!« In z zamazanim rokavom si je začel brisati pot raz rjavi, razkrižani obraz.

»Ali veš, kdo je umrl?« Ženjice so pihale nestrpnosti in vihtele srpe proti njemu.

»No, kdo bi bil tako nepočakaven! No, ta je umrl iz Drage, Zakotnikov, ki je bil v bolnici, no, Janez se mu je dejalo.« Vzdignil e palico in s hropečim glasom zapel:

»Sveti Peter nosi ključe
in odklepa sveti raj;
če pravična duša trka,
duri odpre na stežaj!

Kaj ne, dekleta, to je lepo? No, temu je tam gori že boljše nego meni tu doli; še skuhala me bo ta vročina, ali me pa zadene ,božji žlak' na možgane!« In odšepal je proti grmovju, ki se je vleklo ob potoku za njivami.

V Katrici je vse zastalo; tuga ji je zaprla jok in solz ni bilo iz njenih oči.

*

Drugi dan potem se ji je žalost razlila v solze; po cele ure je tugovala in vso noč ni mogla zatisniti očesa; prekladala se je po ležišču in vzdihala za svojim dragim. Drugekrati je bilo Katrico strah, ako je umrl kak znanec iz vasi, a Janeza je ni bilo kar nič groza. Iztegala je roke in ječala, naj bi vsaj še enkrat prišel k njej, da bi ga še videla. V gluho noč je izrekala njegovo ime in ga obupno vabila k sebi. Umrli bi najrajša, da bi bila tam, kjer on. A noč je bila nema in brezčutna za njene vzdihe; mrtva tema se je zgrinjala naokrog in glasu ni bilo, da prekine tajno tihoto.

Domači so se je ogibali, kakor bi bili nekaj zakrivili in bi jih bilo sram pred njo. Nikdo je ni tolažil in nikdo govoril ž njo. Žalost jo je storila topa in nepremično je včasi po cele ure strmela predse.

V nedeljo proti večeru je Katrica sama sedela doma v izbi; postajalo je somračno. Zunaj v veži začuje znano govorico; nekdo

je izrekel njeno ime in stopil k vratom. Bila je Janezova mati, upognjena ženica; telo ji je trepetalo kot vrba v jesenskem mrazu in gube so ji bile zarezane v prijazno obličje. Prišla je k njej, in ne da bi izpregovorila, začela z visokim, ihtočim glasom jokati. Katrica je pogledala njen od žalosti ves izpačeni obraz in privrele so tudi njej solze.

»Katica, glej, Janeza sva izgubili!«

»Mati, če bi vedeli, kako je meni hudo! Nikdar ga ne pozabim.« Vrgla se ji je okoli vrata in jok je postajal skoro blazen.

»Vidiš, to ti dam, ker ti Janeza dati ne morem.« Razmotala je velik rdeč robec in razvila iz njega zlat prstan. »Kupil ti ga je za poroko, a zdaj se ti je izneveril.« —

* * *

Katica ni mogla pozabiti svojega ženina, in njeni dnevi so bili žalostni. Brez prestanka je čutila v srcu težko gorje in ni se mogla iznebiti neznosne bolesti, ki ji je kot mora ležala na duši. Včasih so se ji za trenotek povrnila misli na vsakdanjost, a vseeno ji je ostala v srcu moreča bolečina. Naj je mislila karkoli, ni se je mogla iznebiti, kakor da ima srce res prebodeno, kakor da je vanj zapičena ostra ost.

Tako ji je hitel čas. V spomin si je klicala dogodke, ki so bili sicer popolnoma vsakdanji, ali vendar tako dragi njenemu srcu, ker jih je preživela z Janezom. Spominjala se jih je s slastjo in ljubeznijo ter bila prepričana, da je Janez z duhom pri njej, da ve vse njene misli in pozna njeno vdanost. Zvečer v postelji se je pogosto tako živo zamislila v kak dogodek, da se ji je zdelo, kakor bi bil Janez navzočen in se pogovarjal z njo. Vsak hip je menila zaslišati njegov glas, ko jo bo poklical po imenu z onim njej tako dragim glasom.

Posebno ni mogla pozabiti nikdar one noči, ko je bil prišel zadnjikrat pod njeno okno. Zunaj je divjala vihra, bliski so križali nebo, da se je zdelo včasih, da gori s krvavim plamenom celo obzorje; brez prestanka je grmelo in bučalo, kakor da se lomi nebo. In v tej grozni nevihti je prišel k njej; glas se mu je tresel od mraza, ko jo je poklical. Ona se ga je prestrašila, zdelo se ji je nemogoče, da bi mogel to biti on; a potem ga je spoznala. Šla je k oknu, in ob blisku je videla njegov obraz. Svetlo in jasno se je zasvetil, v očeh pa mu je brala ljubezen. Po onem večeru ga ni bilo k njej nikdar več. Teden kasneje ga je v gozdu dohitela poguba. —

(Konec prihodnjič.)

Mlada ljubezen.

Spisal J. Gostič.

(Konec.)

rez rjava strnišča je že pihala hladna jesenska sapa. Preteklo je po ženinovi smrti že več mesecev, a njej se je zdelo, da je minilo komaj par dni, in žalovala je za njim še vedno strtega srca.

Ob nedeljah popoldne je hodila redno v cerkev k nauku. Kako lepi so ji bili včasí nedeljski dnevi, ko se je še ljubila z Janezom! Tako praznična čuvstva so jo polnila vselej, kadar je stopala v svetlem krilu proti cerkvi; tu jo je pričakoval pred zvonikom ljubček. Veselo se ji je vselej nasmehnil, in ona je odšla zardelih lic v cerkev. Po opraviu je hodila domov skozi senčnat brezov log in Janez jo je spremljal. — Nikoli ni opustila sedaj tega pota, saj jo je vse spominjalo nanj. Tajna mahovita pot, hladna, tiha mesta, kjer je tolikrat šepetala s svojim dragim, kako so ji bila ljuba! Z velikim veseljem se je zlasti spominjala onega popoldneva, ko je stopal kakor po navadi Janez ob njeni strani skozi ta gozdiček in je tekal vso pot pred njima po mahu in travi na žoltih nožicah kos. Neprestano je bil pred njima; le ako sta se mu preveč približala, je smuknil v grm poleg pota. A kadar sta se ustavila, je skočil zopet na stezo, glasno zažgoled in brzel naprej. Slednjič je odletel v nizko smrečje in zadržal tako jasno, tako zvoneče, da je človeku v srce segalo. Divna srebrna pesmica mu je kipela iz grla, a onadva sta slonela pod gibko brezo, poslušala in se topila v teh glaskih ter sanjala o ljubezni, o sreči . . .

A zdaj ženina ni več, in brezov gozdiček turobno otresa svetlo listje. Pred cerkvijo stoji zdaj na njegovem mestu ob nedeljah drug mladenič. Nikdar se še ni ozrla nanj, a vseeno je opazila že čisto po strani njegov iskreni se pogled in čutila je na sebi topli ogenj blestečih se oči.

Zadnji čas jo je začela spremljati mati, kadar je šla skozi brezov gozd v cerkev, in to jo je motilo v njenih mislih. Govorila ji je mati le o ženinih, o porokah in o svatbah, naštevala mladeniče po sosednjih vaseh in jih opisovala, kateri se zde njej posebno vrli in dobri. Včasí jo je to čudno prevzelo. Ali ne, naj tudi mati hvali druge mladeniče, Janeza ne pozabi ona nikoli!

A zoper njeno voljo se je zgodilo semtertja, da ni mogla več misliti nanj tako živo in bistro kakor prejšnji čas. Često si ga je že težko poklicala v spomin kot lepega in zdravega mladeniča; laže se ga je spominjala umirajočega, kakor ga je videla v bolnici. In ob večerih se je včasih celo toliko zazabila, da sploh ni več mislila nanj. Drugič zopet se ga je spominjala z nekako grozo. Njegove roke, ki so jo poprej objemale tako gorko, trohne v zemlji . . . Če se je domislila tega, navdal jo je celo gnus in zaprla je oči. A prav tedaj je zasijal pred njo vroč pogled; videla je črne obrvi in naslikala si je v duhu lepo mladeniško lice, le napol ji znano, kot je je videla ob nedeljah — tam pred cerkvijo. In nekoč si je zaželela, da bi si malo bolje ogledala lepega neznanca. Saj to ni greh, če se ozre na prijaznega mladeniča, ki jo opazuje vedno tako iskreno in vdano.

Polagoma, kakor se zaceli brazda, vsekana v rožno drevo, je ginila njena srčna žalost in spomin na umrlega ljubimca je bledel. Zvečer ni več tako pogosto mislila nanj kakor poprej; zarojile so ji po glavicici druge misli. Bila je polna kipečih, zdravih sil in zato se je nagibala od mračnih misli k solnčnemu, mlademu življenju. In ko je minilo iznova več mesecev, se je spominjala Janeza sicer še z bolestjo, a že kot napol tujca.

Neke nedelje pred cerkvijo je zopet čutila na sebi oni bliskajoči se pogled; nehote so se ji ustnice zaokrožile na smeh in ozrla se je proti oni strani, kjer so se iskrile oči. Topla rdečica ji je zalila lica, zavalovale so ji prsi in sklonjene glave je odhitela v cerkev.

Listje je plesalo po zraku in neprijazen veter je gibal na vrtu črno drevje. Katrica je sedela v hiši in gledala skozi okno; njej nasproti je slonela mati. Govorila je ž njo o vsakdanjih stvareh, a videlo se je na njej, da nekako prisiljeno. Hotela bi govoriti o drugih stvareh, imela bi ji povedati nekaj važnega, a kakor da si ne bi upala. Katrica se je ozrla včasih radovedno na mater.

»Ti, saj res! Vidiš, kmalu bi bila pozabila!« Mati je začela s hitrim glasom, kakor bi se bala, da je Katrica ne prekine.

»Mladi Dolinček je bil včeraj pri nas, pa ni povedal, po kaj je prišel. Dejal je, da bi rad govoril s teboj.«

Ko je mati izrekla njej znano ime, ji je zadrhtelo srce in pred njo je zasijal v toplem ognju oni pogled, ki ga je nosila v duši, odkar se je ljubeče prvokrat vprl vanjo pred cerkvijo. — Globoko je dihala in gledala skozi okno.

»Katica, kaj misliš?« Te besede so bile izgovorjene tako žalostno, da se ji je mati zasmilila.

Srce ji je navdajalo neko posebno čuvstvo. Sama ni vedela, kaj se godi ž njo, in zazdelo se ji je tako pusto na svetu. A nekoč je bilo vse lepo . . . Bilo je tako veselo in krasno, kakor da je ovito z rožami, bilo je tako svetlo, kakor posejano z zlatimi žarki. A zdaj jo je objela takšna žalost in negotovost. Bog ve, ali se vrnejo še kdaj oni veseli časi!

»Saj vem, kaj bi rad Dolinček, a ne morem, mati, zdaj ne morem.« Govorila je tiho in tiščala zardeli obraz v dlani.

Zunaj je umirala narava; rumeno listje se je lomilo z vej, se lovilo nekaj časa po zraku in potem tožeče splavalo na tla. Včasi se je dvignil veter in poplesal z listjem po zraku. Solnce se je skrilo za gozdom in nebo je rdelo.

*

Po onem dnevu je živela Katrica dolgo časa v silnih dvomih; v njenem dosedanjem čuvstvovanju se je nekaj premenilo. Srce ji je bilo kakor raztrgano; z vso silo je še bila navezana na preteklost, ki je stopila v grob z ženinom. Živela je spominom, iz katerih pa je dihala smrt mračne misli. Minulost v njenem srcu še ni bila pozabljena, a že je trkalo in siloma zahtevalo vhoda prerajeno življenje. Razdvojene so bile njene misli in želje; kipeča narava je hotela ljubezni, ki bi jo navdihala z veselimi, živimi čuvstvi.

Nehote in nevede kdaj se ji je pojavila pred očmi zdrava, čila postava, zasijal je pred njo znani obraz vedrih oči in lepih lic. Ostro ji je vstajal v spominu oni mladenič, ki ji je vdan v tihi ljubezni in ki bi se ga sicer oklenila z vsem srcem, da se ni dvigalo zadaj kakor iz groba blede lice nesrečnega umrlega ženina.

Sneg je zapadel zemljo in nastali so megleni zimski dnevi. O božičnih praznikih je prišel h Katrici mladi Dolinček. Pri dekletih je bil zelo priljubljen; željno so se ozirala za njim, kadar je stopal po cesti ponosno vzravnane, veselega obraza in bistrega pogleda. Kadar je šel po noči vasovat, je vselej odmevalo po vasi lepo petje in doneči vriski so prihajali deklicam po mirnih kamricah na uho; marsikatera si je vroče želela, da bi se oglasil pod njenim oknom.

Katricini je burno čuvstvo vznemirjalo prsi, ko je sedel poleg nje in ji začel razposajeno pripovedovati, kako sta nekdanj vasovala z Janezom. Pravil je o zvezdi, ki sta jo lovila po noči iz krčme grede; raz nebo je bila zašla na zemljo, in ona dva sta lučala klobuka vanjo, a zvezda je le bežala pred njima, dokler se ni slednjič zopet obesila na nebo. —

Poslušala ga je rada, saj je bil tako kratkočasen, nič manj nego Janez, in mislila je o njem, da gotovo ni hudoben človek, če je bil Janezu prijatelj. Ob spominu nanj pa ji je zopet postalo tako čudovito pri srcu. Tudi Dolinček je obmolknil, in ko se je poslovil, mu je segla Katrica solznih oči v roko.

In po tistem dnevu se je zgodilo večkrat po noči, ko se je vozil mesec po nebu in so nemirno trepetale zvezde, razsejane po sinjem obokanem nebu, pred njegovim svetlim, kot od jeze bledim obrazom, da se je razlegalo ubrano petje po vasi. In Katrica je vselej vedela, kdo poje; a tedaj ji je postajalo hudo pri srcu. Videla je skozi okno čisto nebo, ki se je tako krasno razpenjalo nad zemljo. Tudi včasih so bile takšne noči; tedaj je prihajal Janez pod njeno okno. Ni ji bilo mraz, če je po cele ure slonela ob njem, ni ji zatiskal spanec oči, a zdaj je to minilo. Le noč, zimska noč je takšna kot poprej. Divno je nebo, kjer tako srebrno gore zvezde, tiha je vas, kot da spi, odeta s sneženo haljo. A Katrica ne more spati; burno ji bije srce, misli ji plavajo bogvekod, zdaj se zataplja v prošlost, pa zopet izkuša prodreti v bodočnost, in očesci se ji kar svetita v temi.

Poskočni pust je razburil vasico; kot bi zvenela v zraku čarovna piščalka, je razsajala mladina in čakala samo prilike, da se zopet zavrti ob piskanju glasne harmonike. Ob nedeljah zvečer so prihajali kričavi, doneči glasovi iz vaške krčme in nizke bajtice same je prešinjalo besno veselje. Kadar so razgreti fantje, objemaje sladke ljubice, stopili iz hiše na prosto, so strmeče zrli na koče, ki so, zahaljene v snežne kožuhe, plesale in poskakovale . . .

Na večer predpustne nedelje je prišel po Katrico mladi Dolinček, da jo odpelje na ples. Najprej se je branila, da ne pojde, da ne more iti nikakor, a ker so ji vsi prigovarjali in je rekla mati, da gre ž njo, se je začela odpravljati na ples.

Dolinček je bil veselja ves raz sebe; med vsemi je bil v krčmi najživahnejši, radost mu je odsevala raz lice, ko je rajal s Katrico. Vroče jo je objemal in drgetal strastne sreče, ko se je naslanjal na njeno lepo telo. Le ž njo je plesal in dajal bogato v gosli, da so igrali godci z večjim ognjem.

Katrica se ni mogla razigrati na plesu; samo za trenotke se je vdala razkošnemu rajanju, a zopet jo je objela mračna tesnost. Misli na nepozabljenega pokojnika so jo motile, ko je okrog nje žuborela glasna razposajenost.

Še pred polnočjo je potožila svojemu plesalcu, da jo boli glava in bi šla zato rada domov. Dolinček je hotel ustreči vsaki njeni želji, in čeprav je želel še ostati s Katrico do jutra na plesu, je ni zadrževal in jo spremil domov. Smilila se mu je in vso pot jo je tolažil, da črez noč bolečina gotovo izgine. Odgovarjala mu je le malo, in ko je bila sama v svoji sobici, je zaihtela . . .

Spomin na ženina, ki spi v grobu, je na novo silneje oživel. Nenadoma ji je vstalo pred očmi njegovo milo lice, oživljeno z gorko ljubeznijo, in bilo ji je prijetno v mladi duši, kot bi jo tolažil, češ, ne bodi žalostna, ti si mi ostala zvesta, dokler nisem jaz zamenjal z grobom poročne postelje. Ljubil sem te in še te ljubim, a zato ti želim sreče. — Pogledala je skozi okno na visoko nebo, vse pretkano z zvezdami. Tudi od tam ji je plula tolažba v dušo, polnil jo je mir in sladka zavest čistega srca. Objel jo je pokoj in spanec je zatisnil rahlo njene vlažne oči. —

In zopet se je zalesketalo nebo na vzhodu v jutranjem zlatu. V plamenečih valih je lila zora od obzorja vse dalje po nebu in krasno je zagorelo solnce tam nad gorami, nad lesovi.

Katrica se je zbudila iz sanj; okrog ustnic ji je igral smeh in po vsem obrazu je bila razlita blaženost. Sama ni vedela, kaj je ž njo, da se tako veselo počuti. Ali jo je tako vzradovalo solnce, ki se smeje na nebu in od katerega kar prše žareči žarki? Igrajo se ji po obrazu in vsipljejo po vratu v nedrija, kjer se bohotno razcvitajo labodje grudi. Ali to je ni moglo tako razblaziti. V glavi ji je tako jasno kakor že zdavnaj ne; vsa mračnost zadnjih mesecev je izginila in srce se ji širi veselja. Hipoma se spomni svojih sanj, tako živih, kakor bi se vse godilo v resnici.

Sanjalo se ji je, da se napravlja k poroki, in ženin je Janez. Zal je kot nekdanj, rjavi kodri se mu pletejo ob gladem čelu in velik, rdeč šopek se mu žari na prsih. Tovarišice ji ovijajo glavo z belim vencem in potem posedejo na vozove, ki zdrče proti cerkvi. Sedela je skupaj z Janezom, in ta jo je gledal ves čas tako veselo in razposajeno, kakor bi se hotel ž njo šaliti. Pred njo se je peljalo na vozu veliko godcev in vsi so imeli dolge, zlate trobente, prav takšne, kakršno ima v cerkvi angel nad stranskim oltarjem. In čudovito lepo so svirali, tako lepo, da se svatje niso mogli vzdržati in so kar medpotoma začeli plesati. Smehlja se obrne k ženinu, a s strmenjem opazi zdaj, da sedi na njegovem mestu Dolinček; presenečena mu pravi: »Saj nisi ti, Janez!« In izkušala je stopiti z voza, oni pa jo potisne nazaj na sedež: »Saj sem Janez,

samo malo drugačen sem, saj veš, da onega ni več.« Glas je bil res njegov, in zato se je pomirila. Potem je še dejal: »Katrice, kako si čudna; vesela bodi, saj si nevesta.«

Govoril je še nekaj drugega, a nič več se ne more spominjati, kaj je to bilo. Le to ve, da ji je pravil nekaj veselega, kar jo je vso razbistrilo in ji pregnalo vse dvome. — Ko se je zbudila, ji je še nasmeh plaval okrog ust in srce je bilo tako vedro.

Odslej je bila Katrica popolnoma mirna; vsa razburjenost jo je minila in spominjala se je umrlega ženina z vdano ljubeznijo in svetim čuvstvom. Tiha žalost je ostala v njenem srcu, a to ni bil več pekoči, grenki jad. Žalovala je za svojo prvo ljubeznijo, ki ji je dala toliko sreče v mladostnih dneh, toliko v radosti kipečih ur, a ki se je tako tožno in nepričakovano končala. Sedaj pa se ji je zdelo, da gine noč, v kateri je tavela njena duša zadnji čas; vstajal je nov dan in zmeraj češče se je spominjala lica, katero je videla v sanjah.

*

Zopet je pela prepelica med žitom, vaška dekleta so si spletla vence iz pšeničnega klasja, in Katrica je bila nevesta. Bilo je na dan poroke; svetlo je bilo nebo, tam na vzhodu se je bleščala mavrica v jutranji zarji in vsa vas se je topila v gorki luči.

Pred hišo so že stali usnjeni in iz protja spleteni koleslji, pripravljeni za odhod. Svatje so se nemirno presedali po sedežih, šumna govorica se je plegla in vseh se je prijemala nestrpnost; ura poroke je že bila zamujena, solnce je stalo visoko na svodu in kazalo, da je že pozno dopoldne. Tuintam je obrnil kak svat liki petelin, kadar zapoje, glavo proti nebu, zavriskal zamolklo in se neskladno vmešal med veselo piskanje in bučanje godal. Konji so se vzpenjali in stresali z glavami, da so zvenčale svetle medene plošče, navešene po komatih, ter so frfrale rdeče in modre pentlje, vpletene konjem v grive. Katrice, mlade neveste, še vedno ni bilo iz hiše.

Ni se mogla ločiti od matere, curki solz so ji prali razvneto obličje, in menila je, da umrje silne razburjenosti. Vila je roke in ječala: »Janez, tvoja bi bila, vedno tvoja, oh, kaj si me zapustil!« — Sklanjala je glavo, da ji je venec zdrknil raz lase in je mati obupno silila vanjo, naj bo mirna.

Umrli ljubček se je še enkrat vzdramil z vso silo v njenem srcu; na novo se je porodilo v njej vse veselje, ki ga je preživela v dneh prve ljubezni, vsa žalost po umrlem ženinu je šla skozi njeno

dušo. Dekliški stan se je poslavljal od nje; vsi solnčni in mračni hipi mladih let so oživali v njej in divji nemir jo je pretresal.

Njen ženin, Dolinček, je stal ves zbegan sredi sobe; znoj se mu je svetil na licu in ves čas je prekladal baržunasti klobuk, okrašen s svežim nageljnom in rožmarinom, iz roke v roko. Nevesta je naslanjala obraz na materine rame, a kakor bi se bila zbudila iz sanj, se je hitro sklonila pokoncu in stopila k njemu: »Ne boj se, saj mi je dejal Janez, naj bom tvoja!«

Ko se je pokazala ž njim na pragu, so svatje vnovič zavriščali; že polegla radost se je vseh polastila in bas je mogočneje zabučal. Stopila je na voz in si zbrisala solze raz lice. Začutila je, da se ji naseljuje v srcu pokoj, postajala je mirna, kakor bi bila pila iz vira pozabljenja. Ves obup, vsa žalost jo je minila; pokopana je bila mlada ljubezen, in bilo je gotovo, da ne vstane nikdar več.

Vso pot so ukali svatje, vihteli z rdečimi šopki obložene klobuke, godba je hrumela in konji so burno drevili po cesti. Dospeli so do cerkve, nevesti je pomagal ženin raz voz in svatbeni izprevod je krenil v božji hram.

Po cerkvi so plavali zveneči glasovi, raz oltar so se smehljale cvetlice in solnčni žarki so švigali Katrici po licih.

Duhovnik je stopil svečano pred mladi par. —

Zavela je burja.

Zavela je burja po kraških čereh,
jesen je v naročju nosila,
ledene solze je solzila,
rodila po cvetih bolesten je smeh.

Poljub nje hladan in pekoče leden
moril je jesenske cvetove,
pustošil je mrtvih grobove;
le eden je cvet še ostal razcveten!

Ta cvet je poln upa, ta cvet je poln nad,
nad grobi bedi, on ne spava . . .
Ljubezen — ti cvetka sanjava,
kdaj sine, kdaj sine spet mrtvim pomlad?

Tihozor.